

KÖZÖSSÉGI HÁLÓ – KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

INTERJÚ HALMAI-NAGY RÓBERTTEL

Hegedűs Katalin: *Egy közösségi portálon ismert meg a szakma. Kérés nélkül is gyűjtöttél, megosztottál információkat, véleményed volt mindenről, ami közelebbről vagy távolabbról érdekli a szakmát, mégis elsősre meglepődtél, amikor erről az interjúról beszéltünk.*

Halmi-Nagy Róbert: Azt kérte, hogy tegyük személyessé ezt a beszélgetést. De mit mondjon el ilyenkor egy szakmai folyóiratban őszintén a szakember, aki egyben édesapa, férj, fiú, egy helyi közösség aktív tagja, ugyanakkor adóbevalló, szavazópolgár, egy nemzet tagja is? Beszéljen vágyairól, félelméről, meg nem valósult, soha meg nem valósuló terveiről, céljairól – úgy, hogy az a szélesebb szakmai közösségnek, kollégáinak is izgalmas legyen? Mit is mondjon el? Itt és most azt választottam, hogy beszélek arról, ami engem ebben a szakmai közegben azzá tett, ami vagyok.

H. K: *Egyszer Lakiteleken a gyökerekről beszéltünk, meg arról, hogy ki,*

hogyan került a szakmába. Hogyan kezdődött a te utad?

H.-N. R.: Alapjában határoznak meg azok az élmények, melyek kisgyerekként értek szüleimmel a Mecsek közepén, a püspökszentlászlói kulcsosház turista szakosztályának tagjai között. A kis, összetartó közösség egymást segítve élt napokon, heteken keresztül az erdő közepén, sokszor áram és vezetékes víz nélkül. Mert tulajdonképpen ennyi az egész – és ez minden. A többi már magától történik. Az iskolakötelezettséget teljesítve – miért tagadjam – nem akartam továbbtanulni, tulajdonképpen véletlen események sorozataként kerültem a felnőttképzési- és művelődési menedzser szakra, akkor még nem is sejtettem, ez a véletlen milyen meghatározó lesz az életemben. 2004-ben szereztem a Pécsi Tudományegyetemen diplomát. Költői, írói babérjaim mellett (melyek eredménye több verspublikáció országos lapokban, két regényrészlet és két könyvkritika), 2003-tól 2005-ig dolgoztam szerkesztőként a

Jelenkor Kiadónál, majd három évig a Művészetek és Irodalom Házában, mint művészeti menedzser. A mai napig hálás vagyok akkori vezetőmnek, Bozóky Anitának (jelenleg a Zsolnay Örökségkezelő kommunikációs vezetője), akitől itt sajtótítottam el a szakma alapjait, és szerettem meg ezt a munkát. Mai napig rendszeresen egyeztetek vele. Az ő lemondását követően rövid időre kommunikációs menedzserként az EU-s pályázatok kommunikációjában dolgoztam. 2009-ben tértem vissza közművelődési területre, a kozármislenyi Művelődési Ház vezetését vettem át. A legtöbb kollégám valóban, mégis a közösségi médián keresztül ismert meg. Közművelődési intézmény vezetőjeként gyakran tapasztaltam hiányát egy olyan szakmai módszertani szervezetnek, amelyhez fordulni lehet szaktanácsért. Ennek ellensúlyozására hoztam létre a Facebookon a Közművelődési szakmai fórumot, melynek a mai napon 212 tagja, legalább 60 aktív olvasója és több rendszeres hozzászólója van.

H. K: *Közösség. Sokan és sokféleképpen értelmezik, számodra mit jelent ez a szó?*

H.-N. R.: Clifford Geertz amerikai antropológus beszél úgy a *Sűrű leírás*¹ című esszéjében a kultúráról, mint ami a közösségek által szőtt jelentések hálója. Az ő megközelítésében a kultúra nyitott, mindenki által olvasható szimbólumok rendszere, amelyet a közösségek hoznak létre. Közösségek nélkül tehát nincs se kultúra, se egyén. És a függés kölcsönös: mi magunk is, nap mint nap, jelentéseket hozunk létre, teszünk hozzá azon közösségekhez, amelyekhez tartozunk – családunkhoz, lakóhelyünk, nemzetünk kultúrájához.

1 In: Clifford Geertz: *Az értelmezés hatalma*. Osiris, 2001. 194-226. o.

Ugyanakkor úgy tűnik, az elmúlt évek, évtizedek során mintha meggyengült volna ezen hálók ereje, a kis- és a nagyobb közösségek sem tudják betölteni azt a szerepüket, hogy a hozzájuk tartozó egyéneket egy szövetbe szöjék.

Pár évvel ezelőtt egy pályázatomban írtam, hogy új „küldetéstudat fogalmazható meg a közművelődési intézmények működése tekintetében, mely szerint a kreativitás személyiségfejlesztő és -kitaláló szerepére, valamint az élő kultúrára helyeződik a hangsúly”. Az azóta eltelt évek bebizonyították, hogy a fenti megállapítás több volt, mint időszzerű, a gazdasági válság hatásai csak felerősítették azokat a közösségeinkre ható negatív folyamatokat, melyek már korábban is érezhetőek voltak. Az, hogy közösségeinknek aktív, alkotó, alakító tagjává válhassunk, sokkal kevésbé elhatározás, mint tanulási folyamat eredménye, akár tudatos, akár öntudatlan formában valósul az meg. Mivel társadalmunk problémái a társadalmi kultúra állapotától is függenek, ezért megoldásukban a kulturális szektor is kiemelt szerepet tölt be. A közművelődési szervezetek felelőssége és tennivalója ezen a területen hatalmas. Olyan korszerű szakmai programokat kell kidolgozni, amelyek hatékonyan képesek hozzájárulni közösségeink fejlődéséhez,

az egyének munkaerő-piaci esélyeinek javulásához, a kulcskompetenciák fejlődéséhez, az esélyegyenlőség megteremtéséhez. Ebben a meggyőződésben vállaltam feladatot a megyei módszertani iroda munkájában.

H. K.: *Néhány héttel ezelőtt több megye részvételével szakmai konferenciát rendezett az intézet Kaposváron, ahol te is bemutattad az iroda terveit. Mennyiben befolyásolja ez az új munka az életet? Melyek a legfontosabb feladatok, amelyeket mindenképpen szeretnél megvalósítani?*

H.-N. R.: Egyrésztől alapjaiban változtat meg mindent. Vidéki művelődési ház vezetőjeként az ember általában csak a településen belül mozog, a helyiekkel tart rendszeres kapcsolatot, legfontosabb partnerei a helyi civilek, vállalkozók és vezetők. Kis túlzással, a településről is csak akkor mozdul ki, amikor árubeszerzésre megy. Ezzel szemben az eltelt három hónap felpezsdítette életemet. Rengeteg új kollégát ismertem meg, rengeteg jó szakembert, és találtam köztük nem egy barátira is. Sokat voltunk úton, Budapesten, Lakiteleken, Kaposváron, Franciaországban – és ami mindezeknél fontosabb: Baranya megyében is. Sok helyen jártunk, kerestünk partnereket különböző mintaprojektjeinkhez is.

Másrészről – nem változott semmi. Az ember legfontosabb célkitűzései ugyanazok: hozzájárulni ahhoz, hogy közösségeink valódi közösségek legyenek, hogy az egyének megtalálják önmagukat saját társadalmukban. A jelenlegi munkánk egy új dimenziója ennek, és annak, amit eddig csináltam. Ugyanazt, csak most szélesebb körben kell megtenni. És nagyon szeretném, ha a megyei szakmai szervezetek, művelődési házak, civilek nemcsak úgy tekintének ránk, mint akik programokat, képzéseket, információkat nyújtanak nekik, hanem mint akikhez bármikor, bármilyen szakmai problémával fordulhatnak. Ennek a kölcsönösségnek a kialakítását tartom talán a legfontosabbnak.

H. K.: *Említetted a mintaprojektjeiket, mely területeken tudnak hozzájárulni a vidék fejlődéséhez, a települések lakosságmegtartó képességéhez?*

H.-N. R.: Ami igazán fontos, az nem a lakosság szám, hanem az, hogy a helyi

közösségek erősek, életképesek legyenek, biztosítsák azt a táptalajt, ami az egyének kibontakozásához kell. Rendkívül jó példa erre az egyik mintaprojektünk helyszíne, Kovácsszénája. Ez a kis, 60 fős település egy rendkívül jó közösséget is alkot. Erőforrásait közösen felhasználva pár év alatt elérték azt, hogy – a roma népességet is beleértve – nőtt az önellátó háztáji gazdálkodás szerepe, pályázatok segítségével a település adottságaihoz igazodó fejlesztéseket valósítottak meg („Desznyó hotel” – érdemes utána nézni), kizárólag saját erőre építve újtárra indítottak évente 2-3 rendezvényt. Most ott tartanak, hogy az eddigi eredményekre építve, velünk együttműködve, beindítják a helyi termékekre építő gazdaságot: savanyítózuzemet építenek. Ennek ellentéte a szomszédos Kishajmás, ahol az elvándorlás és a bevándorlás együttesen okozott a mai napig kezeletlen és rendkívül komoly problémákat. A korábban a megélhetést biztosító fazekas manufaktúra a kilencvenes években megszűnt, megindult a népesség elvándorlása, helyükre új lakók költöztek be. Mára odajutott a település, hogy a helyi közösség rendkívül széttagolt, nincs összetartó erő – és mára a település vezetői, korábbi hangadói is elvesztették hitüket. Sajnos nem egyedi példa az országban. Ide közösségteremtő programokat viszünk. Mintaprojektjeink kidolgozása során mindig azt tartottuk szem előtt: megerősíteni a helyi közösségeket, segíteni, hogy ők maguk tudják feltárni és hasznosítani azokat az amúgy meglévő, csak nem felismert erőforrásokat, amik rendelkezésükre állnak.

H. K.: *Az ifjúság bevonása érezhetően központi szerepet töltött be intézményvezető munkád alatt is. Mindig új ötletekkel álltál elő, a közös élményeket azonnal publikáltad a közösségi felületeken. Vannak terveid a megyei módszertani munka során is a fiatal generáció megszólítására?*

H.-N. R.: Rendkívül sok kreativitást és kitalást igénylő munka volt ez Kozármislyenben, az egyik legkeményebb, ugyanakkor leghálásabb terület. (Nem is értem, az új vezető miért záratta be első intézkedései között az ifjúsági klubot.) Szerencsésnek mondhatom magam, hogy a Nemzeti Művelődési Intézzel együttműködő Baranya If-

júságáért Nonprofit Kft., és annak vezetője Kárpáti Árpád és csapata, mint baranyai ifjúsági civil szervezet, régi szakmai partnerem. Már a Kozármisleny előtti időből ismerem őket. Ennek megfelelően a megyei ifjúsági közművelődési munka során rendkívül szoros együttműködést tervezek velük, több feladatunkban is szerepelnek partnerként. Több programunkban, így például a kapunyitogatóban is megjelennek az ifjúsági közösségekkel, csoportokkal tervezett programelemek.

H. K.: *Új szakmai közösségbe kerülél, a megyei módszertani hálózat „nagy családjába”. Sikerült könnyen beilleszkedned?*

H.-N.R.: Meglepett, és köszönöm mindenkinek, hogy az átállásom szinte

észrevétlenül ment végbe. Szerencsére a mai napig megőrződött ez a szakma egy nagyobb „családként”, szinte mindenki ismer mindenkit, és mindenki nyitottan, barátián fordul mindenkihez. Azt hiszem, nagy szerepe van ebben az Intézet vezetőinek, és mentorunknak is, aki rengeteg segítséget ad mindennapi munkánk során. Minden munkám során az volt a meggyőződésem, hogy elsősorban nem munkaóráimat, hanem valamennyi tudásomat, tapasztalatomat feladatom és kollégáim rendelkezésére bocsátok. Így lesz ez itt is. Ha az egy, a gyakorlati művelődésszervezői tapasztalatokból hozott módszer, egy a kommunikációs és szerkesztői múltamból eredő sajtóközlemény, vagy – ha már itt tartunk – egy közösségi portálon történő megosztás, akkor azt.

Bőségkosár Kovácsszénáján

A hátrányos helyzetű besorolást kapott Kovácsszénája – a baranyai települések nagy többségéhez hasonlóan – küzd a munkanélküliség, a hiányos infrastruktúra és az ebből eredő elöregedés, leszakadás jelenségével. A község lakosai a közeli Orfűi Turisztikai Desztinációhoz való csatlakozásban, az önellátás erősítésében és a helyi termékek előállításában látják a kitörési lehetőségeket.

A Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Irodája a 2013-ban indított mintaprojektjeihez olyan helyi kezdeményezéseket kutatott fel, ahol közművelődési szakmai szolgáltatásokkal hatékonyan segítheti a fejlesztések hasznosulását. Kovácsszénája Község Önkormányzata és a falu lakossága már elindult az önellátást segítő mezőgazdasági fejlesztések útján, illetve sikeresen illeszkedett az orfűi turisztikai fejlesztésekhez kiegészítő látványosságokkal, de ez még nem jelent a lakosság többsége számára alternatív jövedelemszerző tevékenységet.

Intézetünk a meglévő kezdeményezések támogatásával hozzájárul ahhoz, hogy a helyi és a környékbeli közösségek a helyi tudás és a helyi lehetőségek hasznosításával boldoguljanak. A közművelődés eszköztárában használva biztosítunk formális, nemformális és informális tanulási alkalmakat minden generáció és minden társadalmi réteg számára. Célunk, hogy bővüljön a helyi

termékek köre (savanyúság, lekvár, fonnott bútorok, eszközök). Az elindított képzések (kosárfonás, befőzés) népszerűsítik az egész életen át tartó tanulást, az egész nyáron át folytatott kertészkedő verseny hozzájárul a mezőgazdasági hagyományok felélesztéséhez, a közösségi, családi rendezvények megszervezésével pedig építjük a helyi közösséget, bemutatjuk az elért eredményeket.

Az általunk tervezett programelemek illeszkednek, illetve kiegészítik a faluban hagyományosan megrendezett programokat. Nagy hangsúlyt helyezünk a helyi közösség animálására, a generációk közti kapcsolatok megerősítésére és az idősebb generációk tudásának átörökítésére, valamint a helyben jellemző háztáji kézművesség újratanítására. A helyi közösség belső kapcsolatrendszerének javítása mellett, a szomszédos falvakkal való kapcsolat javítását is célul tűztük ki, nem elsősorban az önkormányzatok közötti formális kapcsolatokra gondolunk, hanem inkább a helyi lakosok és civil szervezetek közötti informális hálózat fejlesztésére, amelyhez kiváló alkalmat kínálnak a Kovácsszénáján rendezett vonzó programok.

A komplex képzésekbe ágyazott programsorozattal az egész közösség, sőt a környező falvak számára is láthatóvá tesszük a háztáji gazdálkodásban és a helyi termékekben rejlő lehetőségeket.

HALMAI-NAGY RÓBERT 2004-ben a Pécsi Tudományegyetemen felnőttképzési és művelődési menedzser szakon szerzett diplomát. 2003-tól 2005-ig szerkesztő a Jelenkor Kiadónál, majd három évig a Művészetek és Irodalom Házában művészeti menedzser. Kommunikációs menedzser az EU-s pályázatok kommunikációjában. 2009-ben tért vissza a közművelődéshez, a kozármislenyi Művelődési Ház vezetését vette át. A Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Irodájának módszertani csoportvezetője.

HEGEDŰS KATALIN népművelő, tanár, kulturális menedzser, jelenleg végzős andragógia mester szakos hallgató a Zsigmond Király Főiskolán. Több mint húsz éve dolgozik közművelődési területen, 2000-től a Nemzeti Művelődési Intézet (jogelőd intézményének) információs, kommunikációs szakmai munkatársa, jelenleg Kommunikációs Osztályának vezetője, a Budapesti Népművelők Egyesülete elnökségének tagja.